

*Kompyuter
lingvistikasi va raqamli
texnologiyalar
kafedrasi*

Modul/Kurs sillabusi
Tillar tipologiyasi
60230800 – Kompyuter lingvistikasi

Kurs:	1
Kurs turi:	Tanlov
Kurs kodi:	
Yil:	2021
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	
Ma'ruza	40
Amaliy	80
Mustaqil ta'lim	120
Kredit miqdori:	8
Baholash shakli:	Test
Kurs tili:	o'zbek

Kurs maqsadi (KM)	
KM1	Talabalarda tilshunoslik fani, uning bo'limlari, o'rganish obyekti, boshqa fanlar bilan aloqasi haqida tushuncha hosil qilish
KM2	Talabalarni tilshunoslik fanining asosiy tushunchalari, kategoriyalari haqidagi bilimlar bilan qurollantirish, talabalarda olingan bilimlarni amalda qo'llay olish malakasini shakllantirish

Kursni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Bir yoki bir necha tillar grammatik qurilishi, leksik tarkibi haqida dastlabki tushunchalarga ega bo'lish
2	Formal grammatika nazariyasi, modellashtirish va uning mohiyati, tabiiy tilni qayta ishlash haqidagi ma'lumotlarni o'zlashtirish.

Ta'lim natijalari (TN)	
TN1	Taqqoslangan tillarning fonetika, morfologiya, lug'at va sintaksis sohasidagi asosiy xususiyatlari, uning darajadagi interferensiyasi sabablarini, tillarning o'ziga xos tipologik xususiyatlarini bilishi kerak
TN2	Til hodisalarida o'xshash hamda o'ziga xos xususiyatlarni topish, zamonaviy ingliz tili hodisalarini ona tili nuqtai nazaridan tushuntirish, o'z ilmiy

	tadqiqotlarida qiyosiy va kontrastli usullarni qo'llay olish, muayyan nazariy masalalarga doir o'z fikrini bayon etishi, ayni fikrlarga qiyosiy tilshunoslik bo'yicha ilmiy adabiyotlardan tanqidiy foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lish
TN3	tillarning tasnifi bilan tanish bo'lishi, o'rganilayotgan tillarning tipologik xususiyatlarini o'zlashtirishda til hodisalarini til sathlari bo'yicha qiyoslash, o'z nuqtayi nazarini ilmiy asoslab berishi va bulardan amaliy masalalarni yechishda foydalana olish <i>malakasiga ega bo'lishi zarur.</i>

Kurs mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. "Tillar tipologiyasi" fanining maqsad va vazifalari, obyekti va predmeti
M2	Dunyo tillari tasnifining nazariy asoslari
M3	Jahon tillarining geneologik va tipologik tasnifi
M4	Hind-yevropa tillar oilasi tasnifi
M5	Oltoy tillar oilasi tasnifi
M6	Tipologik metodning paydo bo'lishi va rivojlanishi
M7	Tillarning morfologik klassifikatsiyasi (analitiklik, sintetiklik va polisintetiklik)
M8	Tillar tabiati: agglutinatsiya va fleksiya
M9	O'zbek, ingliz va rus tillari fonologik tizimlarining tipologik xususiyatlari
M10	O'zbek, ingliz va rus tillarida sintaktik tipologiya
M11	Leksik tipologiya
M12	Adabiy til va uning mezon. Lahjalar va shevalar
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)	
A1	Lingvistik tipologiya tilshunoslik yo'nalishi sifatida
A2	Tillar taraqqiyotidagi farqlanish va o'xshashliklar
A3	Tipologik tadqiqotlar tarixi
A4	Tillar tasnifi muammosi
A5	Til oilalari va til guruhleri
A6	Dunyo tillari xaritasi bilan ishlash
A7	Hind-yevropa tillar oilasi guruhleri va ulardagi farqli jihatlar
A8	Slavyan tillar guruhi va ulardagi mushtarak jihatlar
A9	Fin-ugor tillar oilasi
A10	Som-xom tillari oilasi
A11	Kavkaz tillari oilasi
A12	Xitoy-tibet tillari oilasi

A13	Oltoy tillar oilasi
A14	Turkiy tillar tarmog‘i va uning guruhlari
A15	Dunyo tillari va xalqaro tillar
A16	Tirik va o‘lik tillar
A17	Sun‘iy tillar
A18	Esperanto tili – xalqaro sun‘iy til
A19	Lingvistik universalisiya va lingvistik tipologiya
A20	Etalon tillar
A21	Umumiy va sharq tilshunosligining fonologik muammolari
A22	Morfologik tipologiya
A23	E.Sepir tushunchasida tillarning umumiy tipologiyasi
A24	Umumiy va sharq tilshunosligining fonologik muammolari
A25	Tipologik tahlil metodlari
A26	Tillarning o‘zaro ta’siri
A27	Qarindosh va qarindosh bo‘lmagan tillar
A28	Adabiy til va milliy til
A29	O‘zbek adabiy tili lahjalari va shevalari
A30	O‘zbek va rus tillarida fonologik tipologiya
A31	O‘zbek va rus tillarida leksik tipologiya
A32	O‘zbek, ingliz va rus tillarida kelishiklar
A33	O‘zbek va ingliz tillarida fonologik tipologiya
A34	O‘zbek va ingliz tillarida leksik tipologiya
A35	O‘zbek va Osiyo davlatlari tillarida leksik tipologiya
Asosiy adabiyotlar	
1	Irisqulov M. Tilshunoslikka kirish. – T.: O‘qituvchi, 1992.
2	Xolmanova Z. Tilshunoslikka kirish. – Toshkent, 2007.
3	Nurmonov A. Tanlangan asarlar. 3 jildli. 1-jild. – T.: Akadernashr, 2012.
4	Шарафутдинова Н. С. Лингвистическая типология и языковые ареалы : учебное пособие / Н. С. Шарафутдинова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Ульяновск : УЛГТУ, 2011. – 159 с.
Tavsiya qilinadigan qo‘shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va forovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016.

2	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
4	Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси” тўғрисидаги Фармони (“Халқ сўзи”, 2017 йил, 8 февраль).
5	Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари” тўғрисида (“Халқ сўзи” 2017 йил, 21 апрель
6	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21-oktabrdagi “O‘zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeini tubdan oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5850-son Farmoni (https://lex.uz/docs/4561730)
7	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 20-oktabrdagi “Mamlakatimizda o‘zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6084-son Farmoni (https://lex.uz/docs/5058351)
8	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 10-apreldagi “O‘zbek tili bayrami kunini belgilash to‘g‘risida”gi O‘RQ-615-son Qonuni (https://lex.uz/docs/4784608)
9	Nurmonov A. va b. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi.
10	Morfologiya. – T.: Yangi asr avlodi, 2001.
11	Сова Л. З. Аналитическая лингвистика и типология // Отв. редактор В. А. Лившиц. СПб.: Издательство Политехнического университета, 2007. 378 с.
Internet manbalari	
1	https://dprvrn.ru/uz/konturnaya-karta-mira-yazykovye-semi-i-gruppy-yazykovye-semi-i/
2	https://dwax.ru/uz/yazykovye-semi-i-yazykovye-gruppy-yazykov-desyat-samyh-rasprostranennyh-yazykov-na-planete-rodnoi-yazyk/
3	https://actionvideo.ru/uz/ozhegova/yazykovye-semi-i-narody-mira-yazykovye-semi-ih-obrazovanie-i.html
4	https://ief-usfeu.ru/uz/osnovnye-yazykovye-gruppy-yazykovaya-semya/

Sillabus muallifi:	Dots.v.b. (PhD) Abjalova Manzura Abdurashetovna (PhD) Mengliyeva Munira Baxtiyor qizi
E-mail:	Mengliyeva.munira23.04@gmail.com
Tashkilot:	Kompyuter lingvistikasi va raqamli texnologiyalar
Sana:	29.08.2021